

Baionan, 2010.eko urriaren 30ean

Urrutia, Andres, euskaltzainburua,
Arkotxa, Aurelia, euskaltzainburuordea,
Kintana, Xabier, idazkaria,
Lizundia, Jose Luis, diruzaina,
Sagarna, Andoni, Iker sailburua
Iñigo, Andres, Jagon sailburua,
Aleman, Sagrario
Arejita, Adolfo
Azkarate, Miren
Charriton, Pierre,
Davant, Jean-Louis,
Goenaga, Patxi,
Haritschelhar, Jean,
Lakarra, Joseba,
Larre, Emile,
Oihartzabal, Beñat,
Oñederra, Miren Lourdes,
Peillen, Txomin,
Toledo, Ana,
Torrealdai, Joan Mari,
Uribarren, Patxi,
Videgain, Xarles,
Zabaleta, Patxi,
eta Zalbide, Mikel.

Joseba Zabaleta kudeatzailea, Mikel
Gorrotxategi eta Patxi Galé, zegozkien
gaietan.

Ezin etorriak eta ahalak: Bernardo
Atxagak, ahala A. Urrutiari; P. Salabe-
rrik, ahala A. Iñigori; P. Salaburuk,
ahala J. Haritschelharri, edo B. Oihar-
tzabali.

Batzarra goizeko 9etan hasi da Baio-
nako Herriko Etxean, ezkerreko zuta-
bean ageri diren euskaltzainak bertan
direla.

Etorririko euskaltzainak agurtu ondo-
ren, Euskaltzainburuak batzarrari ha-
siera eman dio.

1. Aurreko akta onartzea. M. Azka-
rate, A. Iñigok, L. Oñederrak, eta Tx.
Peillenek aurreko aktan agerturiko
huts batzuk aipatu dituzte. Idazkariak
horiek kontutan hartu eta halaxe zu-
zenduko ditu. Besterik gabe, aurreko
batzarraren akta ontzat eman da.

2. Hasi aurrekoak

2.1. Eguneko programa. Euskaltzainburuak, Akademia gaietan sartu baino lehen, osoko Batzar arruntak goizeko 9:00etatik 10:30etara iraunen dela gogorarazi du, eta arratsaldean ez duela segidarik ukanen.

3. Onomastika

3.1. «Euskal Herriko ibaien izenak» Ebrora doazen euskal ibaiak. 4. zerrenda onartzea. Zerrenda horri egin zaizkion oharrak A. Iñigok eta P. Galék azaldu dituzte banan-banan. Lekukotasun zahar segururik ez duten ibai izenei dagokienez, zuhurrena gaur erabiltzen diren formak hobestearen alde agertu dira. Halere, zalantzarik gabe etimologia argia duten kasuetan, euskal forma proposatu da, eta horrela, *Recabión*-erako *Errekabion* berba hobetsi da.

B. Oihatzabalek zerrendak ordena geografikoan ez baina alfabetikoan aurkeztea egokiagoa izan daitekeela esan du. P. Zabaletak *Riomayor* moduko hidronimoetan hitz generikoa kentzea planteatu du, *Mayor ibaia* erabiltzeko: era bereko *Riobueno* edo, *Riosalado* hidronimoetan errepikatzen dena. M. Azkaratek erdal eremuetan euskarazko itzulpenak sartzeko zalantzak dauzkala esan du. M. Gorrotxategik, halaber, oro har geografia-izenak ez itzultzeko joera dela nagusi gogoratu eta *Río Grande*-ren adibidea aipatu du.

Charritonek espainolari eta gaskoiari zer nolako statusa eman behar zaien galdetu du. J.L. Lizundiak, hori ez dela gaurko gaia erantzun dio, eta A. Iñigok arazo hori jada Monte Perdido tratatu zenean, era horretako izenak beren horretan errespetatzea garbi utzi zela gaineratu du.

Botoetara eramanda, *Riomayor* idazteko proposamena gelditu da nagusi, P. Zabaletaren aurkako botoarekin. Edonola ere, horren gainean luzarago mintzatuz eta aipaturiko arrazoiak entzunda gero, *río* hitz generikoa daramaten hitzetan batzordeak bere irizpidea hurrengo bileran birkontsidera dezala erabaki da.

3.2. Onomastika. «Euskal Herriko ibaien izenak» Ebrora doazen euskal ibaiak. 5. zerrenda aurkeztea.

A. Iñigok, halaber, P. Galékin batera, Nafarroatik Ebroratzten diren ibaien zerrendaren proposamena aurkeztu du. Hor Ega ibaiaren bi sorburuen arazoa azaldu du (Igoroingo Ega eta Azazetako Ega) eta beste zenbait kasuren bikoiztasun eta are aniztasuna ere. Horrelakoetan historian zehar izandako izenak dokumentatu dituzte, eta, kasu konkretu batean, San Pedro ibaiaren bost izenen kasua aipatu dute. Oharrak egiteko epea azaroaren 10ean amaituko dela gogoratu zuen.

4. Eskuarteokak:

4.1. Zuberoako euskaltzain berriaren hautatzeaz.

Jean-Louis Davant emeritu bilakaturik, Zuberoako aulki hori betetzeko, Jean Baptiste Coyos jaunaren hautagaitza aurkeztu dute J. Haritschelhar, J.L. Davant, Tx. Peillen eta A. Urrutia euskaltzainek. Proposamenarekin batera, horri dagokion curriculumare ere banatu da euskaltzainen artean.

Bozketa Euskaltzaindiaren azaroaren 26ko osoko batzarrean egingo da, Bilbon.

4.2. Erlea aldizkariaren 3. zenbakiaren aurkezpena

Euskaltzainburuak iragarri du B. Atxagaren zuzendaritzapean eta Euskaltzaindiaren babespean ateratzen den Erlea literatura-aldizkariaren 3. zenbakia Donostian aurkeztuko dela azaroaren 3an, Koldo Mitxelena kulturgunean, goizeko 11,30etan. Euskaltzain guztiak gonbidaturik daude.

4.3. J.J. Zearretaren urteurreneko meza

A. Urrutiak, halaber, Juan Jose Zearreta, Euskaltzaindiaren kudeatzaile izandakoaren heriotzaren urteurreneko meza iragarri du. Berori azaroaren 6an izango da Zornotzako Larra auzunean, Karmeldarren komentuko elizan. Ahal izanez gero joatea eskatu zaie.

4.4. Euskaltzaindiaren diru-egoera

Joseba Zabaleta kudeatzaileak hitza harturik, erakundearen diru egoera zertan den azaldu du. Jasoriko informazioen arabera, datorren urteko diru-laguntzetan Bizkaiak eta Gipuzkoak iazko kopuru berberak emango dituzte. Arabako berririk ez dugu. Eusko Jaurlaritzak, berriz, % 14 baino gehiago murriztuko omen digu laguntza. Estatuak, ordea, iazko kopuru berbera emango omen digu. Beraz, gastuak sarrearen arabera egokitu beharko dira. Azaroko batzarrerako kopuruok hobeki jakingo direla uste du eta horien arabera aurkeztuko du aurrekontua. Edonola ere, gastu arruntean, egitasmoetan eta bileren gastuan horrek eragin nabarmena izango du, eta nahitaezko murrizketak ekarriko.

Egoera honetan Euskaltzaindiak lehentasunak finkatu behar dituela uste du A. Urrutiak. Zuzendaritzarekin batera, berak era honetara ordenatzea proposatu du: 1) langileen soldatei eutsi, 2) proiektu-egitasmoak aurrera eraman, 3) euskaltzainen gastuak gutxitu. Bide berean, segur aski hartu beharreko beste neurri osoko batzarrak gutxitzea izan daiteke, gastuak txikitzeko.

4.5. Tolarez

Kudeatzaileak informatu duenez, Donostiako udalak Euskaltzaindiari lagaturiko Tolare baserria, erakundearen ikergune eta Gipuzkoako ordezkariak izango dena, konpontzeko obren zati bat ordaindua du Udalak (milioi bat euro inguru), eta beste zati bat (600.000 euro gutxi gorabehera) Akademiak ordaindu beharra dauka. Kostu horren erdia, EAJ eta PSE alderdiei eskatu zitzaizen, Espainiako 2011ko aurrekontuetatik. Kopuru hori jada onartua da eta, beraz 2011n 300.000 euro jasoko ditu Euskaltzaindiak Madrileko Gobernuagandik. Beste erdia, aldiz, Donostiako Kutxarekin 25 urterako sinatzeko dagoen mailegu baten bidez lortuko da.

Ondoren, Tolare etxeko giltzak jada eskuratu dituela Euskaltzaindiak, jakinarazi du J. Zabaletak. A. Sagarnak, berriz, Tolare eraikinaren obrak, hots, kanpoko eta barruko egokitzea zertan dauden azaldu du.

4.6. Idazkariorde berria izendatzeko deialdia

Euskaltzainburuak, hitza harturik, aurreko batzarrean Akademiako langileei Idazkariorde posturako deialdia egin zitzaie la gogorarazi du. Horien artean Pruden Gartzia bibliotekariak aurkeztu zuen, soilik, bere burua. Euskaltzaindiaren Zuzendaritzak, urriaren 22an izandako bileran, P. Gartziazen hautagaitza aintzat hartu, baina prozesua euskaltzain urgazle eta batzordeetako kideei ere irekitzea erabaki zuen, horiek baitira Euskaltzaindiarekin egunero elkar lanean ari direnak, eta, ondorioz, erakundearen egitura eta premien berri hobekienik dakitenak. Horretarako, hautagaiek bete beharreko baldintzak onartu ziren, eta kudeatzaileari adina eta bestelako betebeharrekoak konplitzen dituztenen pertsonen artean deialdia zabaltzeko eskatu zitzaion. Ondorioz, Azaroaren 4an, eguerdiko 14:00ak baino lehen, baieztatu erantzuna eman dutenekin jarraituko da hautatze-prozesua. Euskaltzaindiari esan zien, halaber, lanpostu horretarako beste inor ezagutuz gero, oraindik aurkezteko aukera lukeela.

Bukatzeko, lanpostu hori goi mailako konfiantzako kargu berezia dela azpimarratu zuen, eta ez, soilik, langile finko batena.

Hautagaien frantses hizkuntzaren maila epaitzeko, azkenik, A. Arkotxa eta X. Videgain euskaltzainen izenak proposatu eta onartu ziren

5. Azken ordukoak

5.1. Euskaltzaindiaren azaroko batzarra. A. Urrutiak hurrengo batzarra Bilbon, azaroaren 26an, goizeko 10:00etan izanen dela esan du.

5.2. X. Videgainen sarrera-hitzaldia. Era berean, Euskaltzainburuak, X. Videgainekek bere sarrera-hitzaldia Baionako antzokian 10:30etan eginen duela oroitarazi du. Hori bukatu ondoan, etorritako guztiei kopatxoa eskainiko zaie. Ondoan bazkaria izanen da. Jatetxera heltzeko planoak banatu zaie euskaltzainei.

Bilera 10,15ean amaitu da.

Andres Urrutia,
euskaltzainburua

Xabier Kintana,
idazkaria

Baionan, 2010.eko urriaren 30ean

Xarles Videgain Euskaltzain osoaren sarrera-hitzaldia

Ageriko bilkura

Baionan, 2010eko urriaren 30ean, egin da Xarles Videgain euskaltzain osoaren Sarrera ekitaldia, Arautegiaren 36. artikulua arabera, Baionako Antzokian, eguerdiko 10:30ean. X. Videgain, 2009ko martxoaren 26an izendatu zuen euskaltzain oso Euskaltzaindiak.

Bildu direnak:

Euskaltzain osoak: Andres Urrutia euskaltzainburua, Aurelia Arkotxa buruordea, Xabier Kintana idazkaria, Jose Luis Lizundia diruzaina, Andoni Sagarna Iker sailburua, Andres Iñigo Jagon sailburua, Sagrario Aleman, Adolfo Arejita, Miren Azkarate, Pierre Charriton, Jean-Louis Davant, Patxi Goenaga, Jean Haritschelhar, Joseba Lakarra, Emile Larre, Beñat Oihartzabal, Miren Lourdes Oñederra, Txomin Peillen, Joan Mari Torrealdai, Ana Toledo, Patxi Uribarren, Xarles Videgain, Patxi Zabaleta eta Mikel Zalbide.

Ohorezko euskaltzainak: Gorka Aulestia, Joseph Camino eta Jean-Baptiste Dirassar.

Euskaltzain urgazleak: Kepa Altonaga, Xipri Arbelbide, Gotzon Aurrekoetxea, Gidor Bilbao, Iñaki Camino, Jon Casenave, Jean-Baptiste Coyos, Agnes Dufau, Eñaut Etchamendy, Patxi Galé, Pruden Gartzia, Mikel Gorrotxategi, Jazinto Iturbe, Paula Kasares, Ramuntxo Kanblong eta Patri Urkizu.

Kudeatzailea: Joseba Zabaleta.

Batzordekide eta teknikariak: Iasmina Gorroño, Gorka Intxaurbe, Amaia Jauregizar eta Céline Mounole.

Euskaltzaindiko langileak: Lutxi Alberdi, Annie Etxebarri, Maixa Goikoetxea eta Amaia Okariz.

Idazkariak ekitaldiari hasiera eman dio ekitaldiaren nondik-norakoa argituz eta barne-erregelen 64.8 artikulua dioena irakurriz. Ondoren, Jean-René Etchegaray alkateordeak ongi etorria eman die hurreratu diren guztiei. Jarraian Andres Urrutia euskaltzainburuak hartu du hitza.

Ondoren, Patxi Uribarren eta Jean Haritschelhar euskaltzainek lagunduta, baztar aretoan sartu da Xarles Videgain «Baionan» izenburuko sarrera-hitzaldia irakurtzeko. Erantzuna Beñat Oihartzabal euskaltzainak eman dio, «Bokal koloratupei jarraikiz» hitzaldiarekin.

Bere euskalduntze-prozesu pertsonala eta euskaltzain oso izateraino egin duen bidea Baionaren testuinguru intimo, geografiko eta historikoan kokatu du Xarles Videgainek egin duen sarrera-hitzaldian. Akademiaren baitan eginkizun nagusi duen Euskararen Herri Hizkeren Atlasa ere hizpide izan du.

Ekitaldira bildutako entzuleak, Baionako kaleetatik paseatu ditu, hiri honetaz Roland Barthes-ek idatzitakoei jarraikiz. «Barthes-en arabera, Baiona perfecta, idekia, zabala eta ber denboran hertsia eta zerratua». Videgainek aitortzen du, berriz, bertan «euskalduntasunak ez duela toki handirik». Are gehiago, «askotan pentsatzen egon naiz horrelako Baiona batean sortu naizen honek ez zuela batere menturarik euskaldun izateko eta euskarazko proiektu zientifikoetan partaide izateko. Mirakulu hutsa ez baldin bada izan, daukat sirats ona izan dudala Baionako jaugin zenbaitetik ihes egiteko».

«Abertzaletu nintzen, Euskal Herrian ahalaz bizitzeko deliberioa harturik, baina ez nintzen euskaldun». Euskara, baina, behar-beharrezkoa zuen sentitzen, eta «bakerik ez dut izan euskara berriz txertatu arte» gisako aitortpena egin du. Bide batez, gogora ekarri ditu umetako udak Oztibarren, «urte oroz hiru hilabete baizik ez nituen igaiten Oztibarreko Arhansusi Zolakian; alta hango oroitzapenak datozkit burura olde handiz nahiz beste bederatzi hilabeteak Baionan igaiten nituen. Han iragan egunez oroitzen direlarik, deabruz eginga nintzela baldin badiote ere ene askaziek, nik haurtzaroko Oztibarre hura paradisu gisa ikusten dut. Eta uste dut euskararekiko lotura ez nuela bera izanen Baionako katedralaren itzalean tairik gabe egon izan banintz Oztibarrera joan gabe».

«Suerteza izan dut hemengo gazte anitzek bizi izan duten exilioari uko eginez. Exilioaren gaitzetik salbatu nauena, parte bat, abertzalegoa da. Hemengo gazte

franko bezala abertzaletu nintzen euskaldundu baino lehen. Abertzalegoa deitzen dut populu bati, haren herriari eta mugapeari, haren ontasunari bai erratea eta norberak bere burua harekin lotua ikustea».

Euskaltzaindiaren baitan, Hizkuntza Atlasa izan du eginkizunik nagusiena, aukera izan da berarentzat, ikerle gisa, baina euskaradun bezala ere. «Eskas nuen euskara bizia, ahozko euskara ezagutzea, ikastea, biltzea, ikertzea». Hortaz, onartzen duenez, «Atlasean partaide izatea paregabeko esperientzia izan dut».

Gogora ekarri du Baionako Atlas egitasmoaren aurrekarietako bati harrera egin ziola, duela ia ehun urte, 1912an, bertan gauzatu zen lehendabiziko ahaleginetako bat. Eta egitasmoa orain gauzatzeko bidean da jadanik. Lanaren neurriaz ideia hartzeko «145 herritan ibili gara eta 400 bat euskaldun lekukori galdera andana pausatuz, kasik 3000, Euskaltzaindiaren altzoan dauden 4000 oren baino gehiago grabatuak».

Atlasaren beste tomoak kaleratzeko bidean dauden honetan, Videgainek dio orain bere erronka izango dela Atlasa «kontsultagarriago» egitea. «Kanpotik laberinto baten itxura badu eta haren barnean dauden objektu linguistikoak molde eskuragarri batez eman beharko ditugu».

Honaino iritsita, adierazi du «garaiko monumentu baten arrastoak bildu ditugula iduritzen zait, horrek ekartzen duen joandako denboraren nostalgiarekin. Sor ditekeen goibeltasun horren kontrako joerarik hoberena ez ote da bildutako altxorra eta artxiboa ez uztea lo eta haren baliatzea gaurko euskaldunen onetan».

Beñat Oihartzabalek Xarles Videgainen hitzaldiari erantzun dio. Euskaltzain berriaren soslaia lerrotu eta jendaurreari aurkeztu aldera, Rimbaud poetaren *Bokalak* olerkia aitzakia hartu du Oihartzabalek, bokalak koloreekin uztartzen duen poesia laburra. Kasuon, bokal bakoitza Videgainen bizitza markatu dituen pertsona eta lekuekin erlazionatu du.

Videgainen agot etorkia aipatu du, hasteko eta amaitzeko, aitona Erratzuko Bozatekoa baitzuen. Frantziar estatuaren egungo egoera hona ekarri du: «Biziki aipatu dira Rom populuko jendeen aurka Frantzian egin diren bortxazko kanporaketak. Euskal Herrian ere, Europako beste lekuetan bezala, iragan mendeetan izan dira holako bereizkeriak, agoten kontra ere. Bada, jakizu, plazer dudala, eta berdin ene euskaltzain lagunek, agot etorkiko norbait sartzen baita egun Euskaltzaindian».

Bizitzaren bidean, bere lana eta nortasunaren ezaugarriak nabarmentzen lagundu dioten hainbat pertsona aipagai izan du, hala nola, Jacques Allières, «hura izan

baitzen euskalaritzako bideetan lehen urratsen egitera lagundu zintuena», Tolosan irakasle eta euskararen gaineko lehen ikerketaren gidari; edota Manex Erdozaintzi-Etxart, Tolosako ikasle garaian ezagutu zuena, «gazte-gaztea izanik oraino, harekin euskal mundu zabalago baten ezagutza egin zenuen, ber-denboran Euskal Herriak bizi zituen minei ere ohartuz, eta horregatik, orduan hemengo gazte eskolatu anitzek ez bezala, herritik partitzearen aterabideari uko eginez».

Haren lan profesionalaren mugarri bi jaso ditu, halaber. Batetik, Ikas erakundearen egindako lana: «eskoletan euskarazko irakasbidea guztiz baztertua zegoenean, zuzenean parte hartu zenuen urte haietan euskararen inguruan sortua zen gizarte mugimenduan, Pizkundea izeneko batasunaren bitartez, euskal kulturaren munduaren egituratzeko egin ziren lehen entseuetan ere».

Bestetik, Unibertsitatea, euskal ikasketen lekukoa aurrekoei hartuz, ez aspaldi, euskal ikasketen ikaskintza-titulu guziak ematen direla aitortuz, «erreformaz erreforma dabiltzan egitura horietan ahal bezainbat euskararen tokia defendatuz».

X. Videgainek bere hitzaldian bezala, B. Oihartzabalek ere hitz batzuk gorde ditu Oztibarre herrialdeaz. Izan ere, «han zenuen bereziki euskaldungoaren lekukotasuna zureganatu, doi bat baserritartu zenituen baiones gisa zegozkizun hiritar nekeak».

Hitzaldiak amaitu ostean, eta euskaltzain berriak, Euskaltzaindiaren xede eta helburuei eta euskaltzain izateari dagozkien eginkizunak zintzo eta leialki beteko dituela hitza eman ondoren, Andres Urrutia euskaltzainburuak euskaltzain osoen domina eta diploma eman dizkio Xarles Videgaini.

Ondoren, Gainerako euskaltzainek eskua eman eta besarkatu X. Videgain.

Ekitaldi akademikoa amaitutzat emanez, oparien eta oroigarrien unea heldu da. Hala, Jean-René Etchegaray, Herriko Etxearen izenean, opari bat eman dio Videgaini; Videgainen semeak, koinatuak eta ilobak banako dantza eskaini diote; Gwendal Denisek poema bat irakurri zuen bretoieraz; eta Oldarra Abesbatzak bi abesti kantatu zituen: *Agur Jaunak* eta *Txanton Piperrri*.

Andres Urrutia euskaltzainburuaren hitzekin bukatu da ageriko bilkura, ordu bata denean.

Andres Urrutia,
euskaltzainburua

Xabier Kintana,
idazkaria